

"שעת טיפול" ساعة معالجة

אוצר: שרון תובל משرف المعرض: שארון תوفאל

אורנה אוח יזרעאלי אורנא אורנ יזראעלי ליאור שטיינר ליאור שטיינר סאהר מיעארי סאהר מיעארי

הכיוון הוא מן החוץ אל הפנים. דרך הפה צוללים אל החור השחור, מבעדו נכנסים אל עולם מופלא של מכניקה אורגנית. הרקמות עוטפות, חושפות, מגלות, חונקות וחוסמות מעברים אל הלא נודע. הכלים מקבלים, נותנים, מתמלאים ומתרוקנים באור קיומי, כזה הנחוץ לגידולם של צמחים, הגדלים בין נופים מהונדסים להפליא על פי אידאולוגיות פוליטיות. הצינורות מובילים, מקיאים את הנוזלים, אחד על השני, אחד אל השני. נכנסים ויוצאים, נסדקים, נסתמים, נעקפים. חדשים וישנים מתחברים למנגנון אחד התומך במערכת כולה.

התערוכה "שעת טיפול" מציגה באופן חזותי תהליך ריפוי פנימי, החל מחשיפת הפצעים והטראומות ועד לחבישה וריפוי, הגלדה וחוסן אישי. מי ידע להבדיל בין הגן הפנימי לחיצוני? מי יבין כיצד לצלול אל עומק העומקים? ליאור שטיינר, אורנה אוח יזרעאלי וסאהר מיעארי, עברו תהליך הפנמה כדי לצאת אל החוץ, כל אחד בשפתו, כלולאה בשרשרת עשויה מתכת חלודה, הפולטת אל החוץ את כל הריקבון האיש, הפוליטי, החברתי המקומי.

חלל הגלריה מתפקד מטאפורית כפנים של גוף אורגני. החלל לא נקי, א-סימטרי, עשוי מחומרים קשים ורכים בו זמנית. צבעוניות של חומצה, חומריות מתקלפת שמקורה באתרי בנייה. מתוך "גוף ללא איברים" (Corps Sans Organes)¹ שבו זורמת תשוקה אינסופית, מתחברים ענפים, עלים ופרחים אורגניים במצבם האקסטטי ופולסטיק מזהם בקיצון הנגדי.

סאהר מיעארי מטפל בתהליכים של הרס ובנייה ומעלה שאלות אודות הפוליטיזציה של הנוף המקומי. הרס ובנייה הם מעשי ידי אדם ובכך הם חושבים את הנוף באופן פוליטי, בין אם כאקט של הסוואת היסטוריה לא רצויה, בנייה על חורבות עבר שנשכחו מרצון, או בנייה על שטחים בעלי מעמד פוליטי "רגיש". "זהו מרחב מוצג ומיוצג, גם מסמן וגם מסומן, המקום הממשי והסימולקרום שלו..."². הנוף בו מטפל סאהר לקוח ישירות מתחום עיסוקו כעובד בניין, נוף בנוי מבטון ההורס כל חלקת טבע טובה. זהו הנוף הגלוי לעין. אך מה עם הנוף הנסתרי?

במיצב המתפשט על פני כמה חללים במרחב הגלריה, סאהר חופר אל מתחת לאדמה ובתוך הקירות, מוציא את הבפנוכו, את האדמה המהולה בבטון, חושף את עורקי הסכסוך המקומי ואת זה של האדם עם כדור הארץ ועם עצמו. סאהר מטפל בגבולות הפוליטיים החיצוניים והפנימיים ובכך מתחבר לתחומי המחקר של ליאור ואורנה. הוא בונה את המרחב התפיסתי של התערוכה, ליאור ואורנה מטפלות הן בזיכרון של הפנים והן בריפוי פצעי הטבע, מבעד למטאפורה של הגיבון.

ליאור שטיינר בוחרת לצייר את דימוי הפרח המופיע בשירה של נעמי שמר "ואלס להגנת הצומח". שטיינר מצוירת את הדימוי הצמחי על הדמויות כקעקוע, צלקת מסוגגנת, קישוט על העור. הקעקועים, העשויים קו רישום שנראה כמו חרוך בתוך הבד, נראים בחלקם כפרגמנטים המנותקים מהגוף, ביטוי לניתוק ריגשי המאפשר לשרוד מציאות בלתי נסבלת. עבודותיה מתבוננות על מה שנותר ונשאר, על הזיכרון המופיע בצורה של צלקת המכילה את השבר ואת האיחוי. מעמדו של הפרח בעל

¹ Corps Sans Organes – CSO - "גוף נטול איברים" מושאל מהגותם של הפילוסופים הפוסט-סטרוקטורליסטים ז'יל דלז (Gilles Deleuze) ופליקס גואטרי (Felix Guattari) אך מקורו אצל התיאורטיקן אנטואן ארטו (Antoine Artaud) אשר חשב את הגוף כמרוקן מכל תוכן אורגני, ללא מטרה וללא יעדים, המתפקד כמישור אופקי שטוח בו זורמת תשוקה אינסופית.

² נוף קדוש, ו. ג'י. טי. מיטשל, עורך לארי אברמסון (עמ' 17).

הסימון הארוטי הופך לסימן צריבה, לפצע צליבה, כזבל המפוזר על האדמה. הפרחים של ליאור שטיינר על אברי הגוף של הדמויות הם עדות לא מילולית, סימנים המשדרים את כאב חדירת האצבע אל תוך הפצע והגוף, ממש בבצורו הווירטואוזי "תומא המפקפק" של קרואג'יו (Michelangelo Merisi da Caravaggio) או כפשיטת העור בצורו של טיצ'אן (Tiziano Vecelli / Titian) "ההפלחה של מרסיאס".

במהלך הציור ליאור מוחקת חלקים ע"י גירוד ושיוף במטרה ליצר תשתית להנחת שכבת צבע חדשה. נוצר מצב שההליכה אל החומר במצבו הפגוע הוא מהלך מנטלי שבו הבד המקורי מבצבץ כמו פצע ושכבת הצבע שתבוא מעל היא פעולה של חבישה של שכבה חדשה, בריאה יותר, מעין תהליך של חבישה ציורית, מטמורפוזה הבוקעת מן הריפוי, תמה בה עוסקת רבות אורנה אורן יזרעאלי. אורנה מסמנת תחילה מרחב פעולה, משלימה את עבודתו של סאהר במרחב שמחוץ לגלריה. בצור "בגינה" המצויר על מצע פאנלים של פרקט למינציה סינטטית, המסודרים אקראית על גבי קיר הפטיו, עושה אורנה שימוש בפנלים ה"מזוייפים" המדמים את העץ הטבעי, בדיוק במקום בו צומח עץ של ממש.

אורנה תוחמת את מרחב התצוגה, מביאה את קווי המתאר של הנוף הרחוק אל מרחב הגלריה ובכך אף מציבה לעצמה ולשאר האומנים את גבולות הטיפול, לפחות זה הנראה מבחוץ. בנוסף היא מסמנת דרך באמצעות רוג'ומים³, אבנים העומדות בשיווי משקל מאוד עדין, אחת על גבי השנייה, עטופות בבדים הטעונים בהיסטוריה משפחתית, רקומים ותפורים כעורות חדשים שנשתלו על גוף לאחר שריפה. אורנה לוקחת את עבודותיה של ליאור שלב אחד קדימה בריפוי. היא כבר משקה את הגינה בעזרת צינורות בהם זורם דם, אינפוזיית החייאה; לעיתים בשליטה ולעיתים באבדן האחיזה בצנור, כאחד הנחשים של מדוזה, המשתולל ומנסה להשתחרר מאחיזתה. אורנה מפרקת את הדימויים כדי להרכיבם מחדש, היא חובשת את האבנים או את הענפים המופיעים בציוריה, בוחנת באפשרויות הריפוי ומספרת את הסיפור מחדש.

בין העבודות של סאהר לבין אלה של אורנה וליאור מתקיים מתח הנובע מן הפרקטיקה האמנותית המוצגת בתערוכה, בין זו האמנותית העוסקת בחיים עצמם לבין תיעודם כחפץ אסתטי טהור, כמו הציור. סאהר עוסק במה שכינה בוריס גרויס בספרו הנועד "כח האמנות", בביו-פוליטיקה⁴, אמנות המפנה לחיים עצמם, לעיסוק בבנייה, לשימוש בטכניקות וחומרי בניין כמעשה פוליטי טהור, כאשר הציורים של ליאור ואורנה הם תיעוד של צורת החיים הזו ע"י מדיה אמנותית בלבד. המתח בין הרצון להציג "מוצרי אמנות" לבין הרצון להפוך את האמנות לחיים עצמם, הינו בבסיס ה"ביטוש"⁵ התפיסתי המתקיים לעד בין החיצוניות לפנימיות, בין החומר לרוח, בין החיים לבין מעשה תיעודם ושינוי מעמדם לאמנותי.

"שעת טיפול" היא תערוכה אופטימית. היא אינה מוותרת על העצמי, על הקשיים ועל השאיפה לריפוי הפצעים האישיים והחברתיים מבעד למבטם של אומן ושתי אומניות שיצירתם שזורה כאן כחלת שבת.

³ רוג'ום הינו ערמת אבנים, אחד על השני העומדים בשווי משקל, מעשה ידי אדם. הם מצויים בהרים ובמדבר ולסימון קברים, ומטרתם העיקרית לסמן נוכחות אנושית או דרך. אחד הכללים להצבתם בדרכים הוא שמרוג'ום אחד ניתן לראות את הבא, וכך אלאה.

⁴ בוריס גרויס, כח אמנות, פרק 4: אמנות בעידן הביו-פוליטיקה: מעבודת אמנות לתיעוד אמנות ולאמנות כתיעוד (עמ' 65).

⁵ ביטוש: מילה בארמית המתארת את טיהור הגוף ע"י הכאה. בספרי הזהר הביטוש הוא זה שיוצר את הכלי ע"י הכאה חזרתית של האור הפנימי והמקיף. במאה השנייה לספירה הרשב"י כבר דיבר על יצירת החומר ע"י ביטוש של האורות הפנימיים והחיצוניים, גילוי פיזיקאי שהתקיים רק במאה העשרים.